

Szerkeszti: dr. Grétsy László

TÚLÉLVEZMÉNY

Minden szakmának megvan a szakmai zsargonszavai és -kifejezései. Ezek olykor-olykor a köznyelvbe is átszűrnek, ha hagyjuk. Legalábbis a szakmák képviselői azt hiszik, hogy a köznyelv akkor lesz pontosabb, ha átveszi ezeket a szakszókat és -kifejezéseket. De hogyan alakulhatnak ki e mesterségesen létrehozott szülemények? A nyelv társadalmi jelenség, s visszatükrözi a társadalom többi jelenségét. Az egyik gyárunkban hallottam, hogy ezt vagy azt a készüléket, berendezést *selejtítik*. Először nem tudtam, miért nem selejtezik, hiszen ez az ige polgárjogot nyert nyelvünkben. Aztán kiderült, hogy a nyelvi megkülönböztetés igazi különbséget takar. *Selejtezés*? Ez a valódi selejtezést jelentette, azt, amikor egy használhatatlan készüléket nyilvánítottak selejtnak. Előfordult azonban, hogy a készülék még igencsak használható volt, de ahhoz, hogy vashulladékként kilóra megvegye valaki (aki persze „közel ült a tűzhöz”), selejtté kellett nyilvánítani. Ez volt a *selejtítés*...

Egy-egy szolgáltatással kapcsolatban szívesen használnak műveltető igéket. *Üdültetnek* bennünket, *szobáztatják* a rosszlanyságokat és partnereiket, de jobb lenne, ha nem bővítenénk eme igék körét, különösen akkor nem, ha az így „átképzett” igék már foglalt jelentésűekkel téveszthetők össze. Egy vállalati illetékes például így dicsekedett: „Dolgozóinkat komfortos IBUSZ-szobákban *laktatjuk*.”

Olykor azt sem veszik észre a hivatali zsargon használói, hogy a humor vizeire tévednek. Egy új munkatárs a régi munkahelyén több szabadságot vett igénybe, mint amennyi az évből eltöltött idő alapján járt volna neki. Kapott egy felszólítást meg egy csekket (a különbözet befizetésére) imígy: „Kérjük, hogy... forintot fizessen be pénztárunkba, szabadság *túlélvezmény* ellenértékéért.”

Gőz József

**Az Éjszaka „sötét fátylas”
istennőjének, Nüxnek
három leghíresebb fia:
Thanatosz, a „vasszívű” Halál,
Hüpnosz, az Álom, és a zord
Kharón a holt lelkek
révész. Legalábbis így
tartja az ókori görög
mondavilág. Kharón
föld alatti folyón szállítja
át a halottak lelkeit
a Hádészba, az alvilág
birodalmába.**

ALVILÁGI V

Mélyen a föld alatt, feneketlen mélységű vizeken, félelmetes és veszélyes helyeken, mintha „Kharón folyóján” csónakázna az, aki meglátogatja Jósvalfő határában a Kossuth-barlangot.

A TOHONYA NYOMÁBAN

A Tohonya-patak völgyében, a hegyből kifolyó Nagy-Tohonya-forrás szubtermális (11–15 Celsius-fokos), télen gőzölgő vize vízinövényekkel teli krisztálytisza kis tóban gyűlik össze. A százarcú víz, amely a szelíd, tavirózsás, festői tavacskaiban a napfényben játszik, bent a hegy gyomrában félelmetesen dübörög a keskeny, mély szakadékok alján. De ugyanez a patak néhány méterrel távolabb már ismét tükörsima, csendes, mozdulatlan víztükörként húzódik meg a magas, sötétségbe vesző sziklafalak között — akár a monda-beli Sztűx, az alvilág folyója...

A jósvalfői Tohonya-forrás kiömlő vizét a föld mélyébe követve, először hosszú, omladékos, szűk keresztmetszetű járaton kell végigkúszniuk a barlangászoknak, ahol a lelógó, óriási sziklatömbök alatt alig 30 centi magasságú repedéseken át vezet az „út”. A „kuszoda”-nak nevezett szakasz után bejutnak a patak föld alatti völgyébe, egy tektonikus kialakult, kanyonszerű repedésbe. A két fekete, mangános-vasas kéreggel borított sziklafal összeszűkül. E szűk keresztmetszetéről „zab-szem”-nek becézett folyosón a kutatók csak a két fal között átfeszülve

— *traverzálva* — tudnak előrejutni, miközben mélyen alattuk, a repedések között morajlik a víz.

„AGYAGKUSZODA” A SZTŰX FÖLÖTT

Egy szakaszon az alvilági sziklasikátort olyan magasságban kitölti a víz, hogy ott már csak gumicsónakkal vagy úszva lehet továbbjutni. Ez a komor sötétségű, fekete falakkal övezett folyószakasz idézi föl a mitológiai Kharón alvilági otthonát — a Sztűx vizét.

A barlangot 1956 februárjában sikerült feltárni Kessler Hubert irányításával. Kossuth Lajosról nevez-

ték el, aki természettudományos érdeklődése és ismeretei révén egyebek között barlangkutatáshoz kapcsolódó tanulmányokat is készített. Eddig körülbelül egy kilométer hosszan ismerték meg e barlangot. Az alsó, vi-zes járat felett 15 méter magasságban egy már vízmentes — *inaktív* — felső folyosó is található, azt cseppkőképződmények díszítik.

A barlang mai alsó végpontján a járat a víz alatt folytatódik. Az Amphora Könnyűbűvár Egyesület szifonkutatói 1969 óta próbálnak átjutni ott a víz alatt a keskeny járat életveszélyes szűkületein. Eddig mintegy 50 méter hosszúságban tárták fel e részt. Geológiai vizsgálatok szerint azonban a víz alatti folyósrész körülbelül 170 méter hosszú, és a legnagyobb mélysége 55 méter.

A felső járat egy nehezen járható, vastag agyagréteggel kitöltött, szűk keresztmetszetű folyosóban, az Agyag-kuszodában folytatódik mintegy 100 méteren át, majd járhatatlanná szűkül.

Vízfestéses adatok és karszthidrológiai modellezések szerint a közeli Lófej-forrásnak egy víznyelőben eltűnő vize bonyolult föld alatti összeköttetésben áll a Nagy-Tohonya-forrással. A két forrásnak az időjárástól független vízhozam-ingadozásai, áradásai és a Nagy-Tohonya szubtermális, a környező karsztvizeknél *melegebb* vize arra utalnak, hogy a Kossuth-barlang egy hatal-

mas, a mélykarszttal összeköttetésben álló barlangrendszerhez tartozik, annak egy kicsi, felszínközeli része.

Az alvilág egyelőre megismerhetetlen tájainak egyedüli ismerője a víz, amely a repedésrendszereken alászállva, a feneketlen, forró mélységeket megjárva, a föld alatti üregeket kitöltve, a sötét szakadékok aljáról ismét a felszínre tör. Az örök éjszaka birodalmát beutazó, a mélyben Kháron ladikját lebegtető víz a napfényre érve csobogva szalad a falu felé, hogy a titokzatos, föld alatti világot felderíteni vágyó embernek meséljen...

Dr. Tózsá István

ZEKEN

A kutatók a két sziklafal között csak traverzálvá juthatnak tovább

(Borzák Péter és Prágai Albert felvételei)

Ahol az alvilági folyó kezdődik

